

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

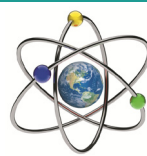
№8(3)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 350 sahifa,
24-avgust, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Oliy badiiy-pedagogik ta'limda an'anaviy ustoz-shogird an'anasi va innovatsion klaster yondashuvi integratsiyasining metodologik asoslari	10
Sultonov Xaytboy Eraliyevich	
Ta'lim klasteri sharoitida bo'lajak fizika o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi	14
Xudoyberdiyeva Yulduz Xayrullo qizi	
Ta'lim jarayonida raqamli platformalar va dasturiy ta'minotdan foydalanish pedagogik muammo sifatida....	19
Tengelbayeva Dinora Muratovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarini ekologik ta'lim va tarbiyalashning muammo va yechimlari.....	25
Abduraxmonova Muqaddas Oblokulovna	
Axborotlashgan ta'lim muhitida telematika texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari va ularning talaba shaxsini rivojlanishidagi o'rni.....	30
Botiraliyev Dildorbek Muzaffar o'g'li	
Mehnat migratsiyasi fenomeni va oila dialektikasining pedagogik aspektlari: translokallik sharoitida farzand tarbiyasi va "intelektual transfer" mediatsiyasi.....	34
K. B. Numanov	
Maktab rahbarlarini karyera pog'onalari asosida tayyorlash tizimini takomillashtirishning ilmiy-amaliy asoslari	38
Ismailov Abduvali Abdumalikovich	
CEFR B1 mezonlari asosida 10 va 11-sinf o'quvchilarining og'zaki nutqini rivojlantirishda ijodiy topshiriqlarni loyihalash metodikasi.....	45
Ergasheva Feruza Davlatali qizi	
Talabalarda raqamli toliqish darajasi va unga ta'sir etuvchi omillarning tahlili	48
Xamdanova Muazzamxon Xabibullo qizi	
Metakognitiv kompetentlikning pedagogik mohiyati va raqamli ta'lim muhitida uni rivojlantirishning nazariy asoslari	52
Mamatmurotova Muhlis Kamol qizi	
Maktabgacha ta'limdan boshlang'ich ta'limga o'tish davrida bolalarning kasbiy qiziqishlarini rivojlantirishning uzluksiz metodikasi	59
Otabayeva Muazzam Abdumajidovna	
Ishsiz ayollarda shaxsiylik va emotsional xususiyatlarni o'rganishning nazariy-metodologik asoslari	63
Jurayeva Shaxnoza Saatmuradovna	
Kasaba uyushmalari xodimlarida tashabbuskorlik va yetakchilik xususiyatlarini o'rganishning nazariy-metodologik asoslari	69
Sharipov Hayotjon Safarovich	
"Muqobil energiya manbalari" fanini mustaqil ta'lim asosida o'qitishning o'quv-metodik ta'minotini ishlab chiqish	75
Abduqahhorova Munajat Abdulxafiz qizi	
"Elektr ta'minoti" fanini o'qitishga mos yangi interfaol metod ishlab chiqish	79
Baratova Madinaxon Paxridinovna	
"Muqobil energiya manbalari" fanini o'qitish metodikasini kompetensiyaviy va raqamli yondashuvlar asosida takomillashtirish	83
Jumayeva Farzona Behzodjon qizi	
Oilada bolalarning emotsional rivojlanishining psixologik determinantlari	87
Nurmatova Muxayyo Abdumalikovna	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini kasbiy-pedagogik tayyorlashda sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish modelining samaradorligi.....	92
Xudayqulova Fazilat Bo'riyevna	

Махалля как гуманистическая воспитательная экосистема: социально-педагогические механизмы модернизации в новом Узбекистане	97
Фадлиева Амина Ильхамовна	
Talabalarda ijtimoiy mas'uliyat hissining psixologik mazmuni, tuzilishi va funksional xususiyatlari	102
Jumaniyozov Yunus Shodurdi o'g'li	
Adabiyot ta'limida immersiv texnologiyalardan foydalanishning nazariy-metodologik asoslari	112
Umarov Mirzohid Baxromjon o'g'li	
Raqamli ta'lim muhitida talabalarning tanqidiy fikrlash kompetensiyasini shakllantirishning pedagogik omillari	116
Xasanov Javohir Muxtorovich	
Boshlang'ich sinflarda ingliz tilini o'qitishda axborot texnologiyalari va hamkorlikdagi ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	125
Malikova Madina Abduraxmon qizi	
Pedagogical and Methodological Possibilities for Developing Students' Critical Thinking Competence in Teaching English Based on the "Project-Based Learning" Approach	129
Berdiyeva Shakhnoza Kholmakhammatovna	
Chekka hisoblash texnologiyasi yordamida aqlli mehmonxonada real-vaqt kayfiyat aniqlash va IoT qurilmalarini avtomatik boshqarish tizimi: Smart mood	132
Choryorqulov G'iyos Husan o'g'li, Botirova Mashhura Tulqin qizi	
Developing Academic Writing Skills Through Digital Media Tools	137
Tog'ayeva Muattar Bahodir qizi	
Xotin-qizlarda emotsional defitsit va nikohdan tashqari munosabatlar o'rtasidagi bog'liqlikning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	144
Beknazarova Nigina Zarip qizi	
Sun'iy intellekt: madaniy vositachimi yoki madaniy "darvozabon"mi? chet tili o'qituvchilarini tayyorlash uchun tanqidiy nazariy asos	148
Jakbarova Nasibaxon Po'latjonovna	
Talabalarda impostor fenomeni shakllanishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillarning psixologik tadqiqotlarda o'rganilganlik holati	153
Kamilova Gulzoda	
Pedagogik innovatsiyalar va raqamli transformatsiya	157
Ahmedova Nilufar Farxodovna, Mamatqulova Dildora Farxodovna	
Inklyuziv ta'lim muhitida interfaol metodlar orqali o'quvchilarning kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirish	161
Shukurullayeva Madina	
Jismoniy tarbiya va sport ta'lim muassasalarida hayot faoliyati xavfsizligini ta'minlashning pedagogik va me'yoriy-huquqiy asoslari	168
Ahmedov Akrom Abzalovich	
The Relationship Between Social Media Use for English Language Learning, Student Perceptions, and Learning Outcomes: Evidence from University Students in Uzbekistan	174
Akhad Akhmedov	
Tadbirkorlik faoliyatini tartibga solishning tashkiliy – iqtisodiy mexanizmlari (Namangan viloyati misolida) ..	177
Boyurayeva Mamura Uroyimovna	
Ko'p tarmoqli ixtisoslashtirilgan maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarida ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirish dolzarb muammo sifatida	183
Mirxaliqov Bobur Zikrilloevich	
Sharq va G'arb pedagogika tarixidagi ma'naviy tarbiya va axloqiy qadriyatlar	188
Qodirova Nigora Farhodovna	
Sport gimnastikasining sog'lom turmush tarzini shakllantirishdagi mexanizmlari va kompleks samaralari: tizimli adabiyotlar tahlili	193
Sharapov Atabek Gayrat uli	

“Mustaqil fikrlash”, “kompetensiya”, “kompetentlik”, “fikrlash kompetensiyasi” tushunchalarining pedagogik mazmuni	196
Kadirova Zarina Ilhomovna	
Tibbiy ingliz tili darslarida ko'p komponentli blended learning strategiyalarining qo'llanishi	202
Rashidova Nodira Xabibullayevna	
Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning sifat so'z turkumi bo'yicha lisoniy kompetensiyasini rivojlantirish jahon olimlari nigohida.....	205
Mamazoirova Jangil Xamdamovna	
Magistratura tadqiqot amaliyotining bo'lajak fizika o'qituvchilari kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishdagi o'rni	209
Parmanov Jamshid Tag'aymurotovich	
Umumta'lim maktablari matematika to'garagida sferaning elementlarini o'rganish metodikasi	214
Jumayev Erkin Ergashevich, Omonov G'olibjon Tolibovich, Shaxnoza Xolmurodova Zoir qizi	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida raqamli va interaktiv texnologiyalar vositasida o'quvchilarning vaqtni boshqarish kompetensiyalarini rivojlantirish.....	219
Norova Nargiza Xalmamat qizi	
Oliy o'quv yurtlarida amaliy mashg'ulotlar – bakalavr yo'nalishidagi matematiklarning kasbiy tayyorgarligini ta'minlovchi omil.....	224
Abduraxmonov Abdumo'min	
Bo'lajak muhandislarning kasbiy tayyorgarligini rivojlantirishda CDIO texnologiyasi va sanoat integratsiyasining samaradorligi	228
Baxronov Rustam Rajabovich	
O'smir o'quvchilarda ijodiy faollikni rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik asoslarini o'rganish tarixi.....	231
Botirov Zoir Nuriddin o'g'li	
Husnixatga o'rgatish tamoyillari.....	235
Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Muhammadaliyeva Xosiyatxon Xaydaraliyevna	
O'smirlarda suitsidal xavf bilan bog'liq tajovuzkorlik va psixologik determinantlarning kompleks diagnostikasi.....	240
Nahalboyeva Nigora Turdi qizi	
Raqamli muhitda yoshlar ijtimoiylashuvining psixologik xususiyatlari	245
Sangirova Nilufar Sayfidinovna	
O'smirlilik davrida psixologik o'zgarishlar: omillar, xususiyatlar va psixologik yondashuvlar	251
Usmonova Munira Sayfiddinovna	
Nutq buzilishlari mavjud bolalarning ijtimoiy moslashuvini rivojlantirishda psixologik intervensiyalar samaradorligi	256
Axmedova Munavvar Numanjanovna	
Tarix darslarida wordmint: o'quvchini faol ishtirokchiga aylantirishning innovatsion usuli	261
Eshankulova Ma'mura Davlatovna	
Zamonaviy fizikani oliy ta'limda o'qitishning konseptual-metodologik muammolari	265
Bekpo'latov Ulug'bek Rahmatulla o'g'li	
Menejment ta'limida ekonometrik tahlil natijalarini boshqaruv qarorlariga transformatsiya qilishning didaktik modeli	269
Bobonorova Qundizxan Quralbay qizi	
Zamonaviy psixologiya va pedagogikada shaxsga xos universal ta'limiy faoliyatlarining ahamiyati.....	273
Shomirzayeva Nargiza Sherali qizi	
Jismoniy tarbiya jarayonini individuallashtirishda raqamli monitoring texnologiyalaridan foydalanishning ilmiy-pedagogik asoslari	277
Axmedova Sarvinoz Azatovna	
Umumta'lim maktablari tarix darslarida immersiv texnologiyalarini qo'llash	282
Rasuljon Atamuratov	
Talaba-kurashchilarning mashg'ulot yuklamalarini individual me'yorlash va uning pedagogik asoslari	287
Davletova Ullijon Sapavoy qizi	

Talabalarida axborotni intensiv qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik zarurati.....	290
Ergashev Bunyod Shokir o'g'li	
Umumta'lim maktablari o'qituvchilarida kasbiy deformatsiya (burnout)ni oldini olishning psixologik shart-sharoitlari	296
Mardiyeva Dilarom Sapparboyevna	
Turning Traditional Classrooms Upside Down: Main Principles of PBL (Project-Based Learning)	300
Hakimova Halimakhon Hamzayevna	
Ingliz tili o'qituvchilarini kasbiy tayyorlashda zamonaviy yondashuv	305
Norqulova M. B.	
Ta'lim tashkilotlarida innovatsion ta'lim muhitining pedagogik mohiyati va tarkibiy komponentlari	311
Nosirov Asliddin Sadriddinovich	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida milliy qadriyatlar targ'ibotiga innovatsion yondashuv	316
Sh. Sh. Abdurasulova	
Terminologik kompetensiya bo'lajak shifokor kasbiy kompetentligining komponenti sifatida	320
Namazova Munavvar Oltibekovna	
Boshlang'ich ta'limda interfaol metodlar (FSMU, BBB, Klaster) vositasida ta'lim samaradorligini oshirish...	323
Abduvahobova Feruzabonu Kozim qizi	
Pedagogical Strategies for Integrating the Life and Literary Heritage of Ibrayim Yusupov Into Modern Education	326
Atajanova Gulsara Baxit qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv motivatsiyasini shakllantirishda oila-maktab hamkorligining o'rni ..	329
Karimova Shoxsanam Islomxon qizi	
Using Model Essays to Develop IELTS Writing Task 2 Performance: An Evidence-Based Approach to Noticing, Analysis, Imitation and Independent Writing.....	333
Otakulova Dildora Hakimbek qizi	
Uzunlikka sakrovchi yengil atletikachilarni tayyorlashda zamonaviy pedagogik yondashuvlar	337
Ro'zimatova Shohista Boltaboy qizi	
Raqamli kommunikatsiya muhitida an'anaviy qadriyatlar transformatsiyasi: internet va ijtimoiy tarmoqlarning madaniy idrok hamda ijtimoiy me'yorlarga ta'siri	342
Shodiyev Jasur Xolmatjonovich	

RAQAMLI KOMMUNIKATSIYA MUHITIDA AN'ANAVIY QADRIYATLAR TRANSFORMATSIYASI: INTERNET VA IJTIMOYIY TARMOQLARNING MADANIY IDROK HAMDA IJTIMOYIY ME'YORLARGA TA'SIRI

Shodiyev Jasur Xolmatjonovich

Jizzax davlat pedagogika universiteti "ijtimoiy fanlar" kafedrası

Annotatsiya: Mazkur maqolada raqamli kommunikatsiya muhitining an'anaviy qadriyatlar transformatsiyasiga ta'siri, xususan, Internet va ijtimoiy tarmoqlarning madaniy idrok hamda ijtimoiy me'yorlarni shakllantirishdagi roli tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalarning keng tarqalishi natijasida mahalliy madaniy qadriyatlar va global raqamli tendensiyalar o'rtasidagi o'zaro ta'sir, milliy o'zlikning qayta talqin qilinishi, oilaviy qadriyatlarning o'zgarishi hamda avlodlararo tafovutlarning kuchayishi masalalariga e'tibor qaratiladi. Shuningdek, ijtimoiy tarmoqlardagi algoritmik tavsiya tizimlari, raqamli hamjamiyatlar va shaxsiylashtirilgan kontentning foydalanuvchilarning madaniy qarashlari va qadriyatlariga ta'sir mexanizmlari ochib beriladi. Maqolada an'anaviy qadriyatlarni raqamli muhitga moslashtirish, madaniy merosni raqamlashtirish, ta'lim va davlat tashabbuslari orqali milliy-madaniy o'zlikni saqlash imkoniyatlari ham ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijasida an'analar va raqamli innovatsiyalar o'rtasidagi konstruktiv muloqotni rivojlantirish zamonaviy jamiyatning madaniy barqarorligini ta'minlashning muhim sharti ekanligi asoslanadi.

Kalit so'zlar: raqamli kommunikatsiya, an'anaviy qadriyatlar, qadriyatlar transformatsiyasi, Internet, ijtimoiy tarmoqlar, madaniy idrok, ijtimoiy me'yorlar, milliy o'zlik, madaniy meros, raqamli globallashtirish, avlodlararo tafovut, raqamli madaniyat.

Abstract: This article analyzes the impact of the digital communication environment on the transformation of traditional values, with particular attention to the role of the Internet and social networks in shaping cultural perceptions and social norms. The study focuses on the interaction between local cultural values and global digital trends, the reinterpretation of national identity, the transformation of family values, and the growing intergenerational gap. It also examines the mechanisms through which algorithmic recommendation systems, digital communities, and personalized social media content influence users' cultural perceptions and value orientations. Particular attention is given to the adaptation of traditional values to the digital environment, the digitalization of cultural heritage, and the role of education and state initiatives in preserving national and cultural identity. The study concludes that developing constructive dialogue between traditions and digital innovations is an important condition for maintaining cultural sustainability in contemporary society.

Key words: digital communication, traditional values, value transformation, Internet, social networks, cultural perception, social norms, national identity, cultural heritage, digital globalization, intergenerational gap, digital culture.

Аннотация: В статье анализируется влияние цифровой коммуникационной среды на трансформацию традиционных ценностей, а также роль Интернета и социальных сетей в изменении культурного восприятия и социальных норм. Особое внимание уделяется взаимодействию локальных культурных ценностей с глобальными цифровыми тенденциями, переосмыслению национальной идентичности, трансформации семейных ценностей и усилению межпоколенческих различий. Раскрываются механизмы воздействия алгоритмических рекомендательных систем, цифровых сообществ и персонализированного контента социальных сетей на культурные установки и ценностные ориентации пользователей. Рассматриваются также возможности адаптации традиционных ценностей к цифровой среде, цифровизации культурного наследия, а также роль образования и государственных инициатив в сохранении национально-культурной идентичности. В результате обосновывается необходимость формирования конструктивного диалога между традициями и цифровыми инновациями как важного условия сохранения культурной устойчивости современного общества.

Ключевые слова: цифровая коммуникация, традиционные ценности, трансформация ценностей, Интернет, социальные сети, культурное восприятие, социальные нормы, национальная идентичность, культурное наследие, цифровая глобализация, межпоколенческие различия, цифровая культура.

KIRISH

So'nggi tadqiqotlarga ko'ra, aholining 70% dan ortig'ini qamrab olgan global raqamlashtirish zamonaviy jamiyatning madaniy landshaftini tubdan o'zgartiradi. Ushbu jarayon o'rnatilgan an'anaviy qadriyatlar va Internet platformalari orqali tarqatiladigan universal raqamli tendensiyalar o'rtasida ziddiyatlarni keltirib chiqaradi. Mahalliy madaniy me'yorlar global rivoyatlarga tobora ko'proq duch kelmoqda, bu esa madaniyatni idrok etishning gibrid modellarini shakllantirishga olib keladi. Bunday o'zgarishlar ularning chuqurligi va oqibatlarini tushunish uchun puxta ilmiy tushunishni talab qiladi. Ushbu muammo ijtimoiy tarmoqlarning kundalik hayotga keng kirib borishi sharoitida ayniqsa dolzarb bo'lib qolmoqda. Raqamli texnologiyalar nafaqat aloqa usullarini o'zgartiradi, balki madaniy o'ziga xoslik haqidagi asosiy tushunchalarni faol ravishda qayta formatlaydi. Oila yoki milliy jamoalar kabi an'anaviy institutlar yangi haqiqatlarga moslashish muammosiga duch kelishadi. Globallashtirish axborot makoni ta'siri ostida qadriyatlarni qayta ko'rib chiqish qanday sodir bo'lishini aniq tahlil qilish zarurati globalizatsiya jarayonida tug'iladi.

Ijtimoiy tarmoqlarning ishlashi ortidagi algoritmik mantiq haqiqiy madaniy me'yorlarning asta-sekin xiralashishiga olib keladi. Bu hodisa, ayniqsa, dunyoqarashi shaxsiylashtirilgan raqamli kontentning doimiy ta'siri ostida shakllanadigan yoshlar orasida yaqqol namoyon bo'ladi. Foydalanuvchilarni jalb qilishga qaratilgan platforma algoritm-lari ko'pincha mahalliy an'analarga zarar yetkazadigan universal tendensiyalarni targ'ib qiladi. Natijada avlodlararo qadriyatlarni uzatish inqirozi yuzaga keladi, bunda keksa va yosh avlodlar turli madaniy maydonlarda bo'ladi. Ushbu inqiroz kundalik amaliyotda namoyon bo'ladi, bu yerda raqamli aloqa an'anaviy aloqa va ijtimoiylashuv shakllarini almashtiradi. Madaniy tajribaning tabiiy tarjima mexanizmlari yo'qoladi, bu esa jamoalarning jamoaviy xotirasining parchalanishiga olib keladi. Raqamli muhitda tarbiyalangan yoshlar ko'pincha an'analarni zamonaviy voqelikka mos kelmaydigan arxaiik narsa sifatida qabul qilishadi. Bu madaniy merosni saqlab qolish uchun jiddiy muammolarni keltirib chiqaradi va qadriyat yo'nalishlarini tarbiyalashda yangi yondashuvlarni ishlab chiqishni talab qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ushbu tadqiqotning maqsadi aniq holatlarni batafsil tahlil qilish orqali raqamli platformalarning madaniy naqshlarga ta'sir qilish mexanizmlarini dekonstruksiya qilishdir. Ish Internet texnologiyalari ta'siri ostida an'anaviy qadriyatlarni o'zgartirishga yordam beradigan asosiy omillarni aniqlashga qaratilgan. Ijtimoiy media algoritm-lari mahalliy an'analarni va global tendensiyalar elementlarini birlashtirgan yangi madaniy duragaylarni qanday shakllantirishini o'rganishga alohida e'tibor qaratiladi. Topilmalar raqamlashtirish sharoitida madaniy o'ziga xoslikni saqlash strategiyasini ishlab chiqishga imkon beradi. Tadqiqot sotsiologiya, madaniyatshunoslik va raqamli tadqiqotlar usullarini birlashtirgan fanlararo yondashuvga tayanadi. Ommabop ijtimoiy platformalarning O'zbekiston madaniy me'yorlariga ta'siri holatlari empirik asos bo'lib xizmat qiladi. Tahlil foydalanuvchi faoliyati to'g'risidagi miqdoriy ma'lumotlarni ham, qadriyatlarni idrok etishdagi o'zgarishlarni sifatli o'rganishni ham o'z ichiga oladi. Bunday keng qamrovli uslubiy vositalar madaniy landshaft o'zgarishlarining tabiati to'g'risidagi xulosalarning chuqurligi va ishonchligini ta'minlaydi.

Ushbu ish an'analarni va innovatsiyalarni uyg'unlashtirish uchun amaliy yechimlarni taklif qilish orqali zamonaviy ijtimoiy-madaniy tadqiqotlarga muhim hissa qo'shadi. Tahlil madaniy merosni raqamli davr sharoit-lariga uning haqiqiyligini yo'qotmasdan moslashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishga imkon beradi. An'anaviy qadriyat tashuvchilari va raqamli kontent yaratuvchilari o'rtasidagi konstruktiv muloqot imkoniyat-lariga alohida e'tibor qaratiladi. Taklif etilayotgan strategiyalar Internet makonining milliy xususiyatlarini ham, global rivojlanish tendensiyalarini ham hisobga oladi. Tadqiqotlar natijasida 2023-yilgi ma'lumotlarga ko'ra, aholining 70% dan ortig'i foydalanadigan ijtimoiy tarmoqlarning tez tarqalishi bilan bog'liq bo'lib, bu madaniy o'zgarishlarni tezlashtiradi. Ish natijalari sotsiologiya va madaniyatshunoslik bo'yicha fanlararo munozaralarga yordam beradi va madaniy merosni saqlash bo'yicha ta'lim dasturlari va davlat tashabbuslarini ishlab chiqishda qo'llanilishi mumkin. Shunday qilib, tadqiqot raqamli asrda madaniy jarayonlar dinamikasini tushunish uchun yangi istiqbollarni ochib beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

An'anaviy qadriyatlar tushunchasi arxaiik jamiyatlardan boshlab sezilarli o'zgarishlarga duch keldi, ular mifologik ong va marosim amaliyotlari ta'siri ostida shakllanib, ijtimoiy birdamlik va tajribani uzatishni ta'min-ladi. Sanoatdan oldingi jamiyatlarda bu qadriyatlar diniy dogmalar, oilaviy asoslar va jamoat me'yorlari bilan chambarchas bog'liq bo'lib, o'ziga xoslikni shakllantirish va xatti-harakatlarni tartibga solish uchun asos bo'lib xizmat qilgan. Ular ierarxiyani, ijtimoiy rollarni va shaxslar o'rtasidagi o'zaro ta'sir usullarini belgilab, hayot uchun barqaror koordinatalar tizimini yaratdilar. Sanoat va postindustrial davrlarga o'tish va oqilona fikrlash va dunyoviy lashtirishning rivojlanishi bilan an'anaviy qadriyatlar qayta ko'rib chiqila boshlandi.

Zamonaviy talqinlar ko'pincha globallashuv sharoitida madaniy meros, milliy o'ziga xoslik va axloqiy ko'rsatmalarni saqlashdagi roliga qaratilgan. Raqamlashtirish jarayoni, o'z navbatida, jamiyatdagi global o'zgarishlar bilan chambarchas bog'liq bo'lib, bu ijtimoiy maqsadlar va qadriyatlarni qayta ko'rib chiqishga, shuningdek, kommunikativ modellarning o'zgarishiga olib keladi.

Tarix davomida ijtimoiy-madaniy, iqtisodiy va texnologik o'zgarishlar tufayli qadriyat tizimlarining barqaror elementlari va o'zgaruvchan jihatlari dinamikasi kuzatilmoqda. Masalan, oilaning jamiyatning asosiy hujayrasi sifatidagi qadriyati nisbatan barqaror bo'lib qoldi, ammo uning tuzilishi va funksiyalari kengaytirilgan qabila jamoalaridan yadro oilalariga aylandi. Xuddi shunday, oqsoqollarga hurmat va ajdodlarga hurmat saqlanib qolgan, ammo ularning ifoda shakllari madaniy kontekstga qarab o'zgargan. Turli tarixiy davrlarda qadriyatlar ierarxiyasi va ularning ustun shakllari ham o'zgargan. O'rta asrlarda diniy qadriyatlar markaziy o'rinni egallagan bo'lsa, Ma'rifat davrida e'tibor aql va individual erkinlikka o'tdi. Zamonaviy davr siyosiy, iqtisodiy, ekologik va madaniy tushunchalarning o'zgarishi ularning dinamikasi va barqarorligini yangi tushunishni talab qiladigan qadriyatlar va qadriyatlar tizimining inqiroziga olib kelishi bilan tavsiflanadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Internet zamonaviy jamiyatda o'rnatilgan madaniy paradigmalar va qadriyat yo'nalishlarini qayta ko'rib chiqishga yordam beradigan kuchli katalizator vazifasini bajaradi. Uning ta'siri ijtimoiy o'zaro ta'sir va madaniy almashinuvning yangi shakllarini shakllantirishda namoyon bo'ladi, bu norma va qadriyat haqidagi an'anaviy g'oyalarning o'zgarishiga olib keladi. Raqamli texnologiyalar mahalliy va global o'rtasidagi chegaralar tobora xiralashib borayotgan madaniy makonni qayta sozlash uchun sharoit yaratadi. Bu "yosh avlod o'z hayotini amalga oshirishning ko'plab usullari, sohalari mavjudligini, qiymat-semantik me'yorlar darajasidan maqsadlarni belgilash va faoliyat strategiyasiga qadar va har bir amalga oshirish sohasi yagona mumkin emasligini" ko'rishga olib keladi.

Raqamli muhitga xos bo'lgan bunday o'zgaruvchanlik va xilma-xillik "shaxsning o'zini o'zi anglashi uchun qiymat-semantik kontekstning muqarrar devalvatsiyasiga" yordam beradi [3, V. 74], bu Internetning individual va jamoaviy qadriyatlarga chuqur ta'sirini ta'kidlaydi. Raqamli texnologiyalar axborot va madaniy kontent bilan o'zaro munosabatlarning yangi shakllarini taklif qilish orqali an'anaviy idrok va aloqa modellarini faol ravishda qayta qurmoqda. Bu bilim olish usullarini o'zgartirish, jamoatchilik fikrini shakllantirish va madaniy naqshlarni tarqatishda namoyon bo'ladi. Internet turli xil madaniy hodisalarga misli ko'rilmagan kirishni ta'minlaydi, bu ularning duragaylanishi va interpenetratsiyasiga yordam beradi.

Ta'kidlanganidek, milliy o'ziga xoslik barqarorligini yo'q qilishda, shu jumladan, geografik harakatchanlikning o'sishiga, ma'lumotlarga kirishga, oqimlar va g'oyalarning o'zaro kirib borishiga va turli madaniyat vakillari bilan aloqani saqlab qolish imkoniyatiga olib kelgan jadal texnik rivojlanish muhim rol o'ynadi. [11, V. 100]. Shunday qilib, Internet nafaqat aloqa usullarini o'zgartiradi, balki globallashuv sharoitida madaniy o'ziga xoslikni shakllantirish va qayta ko'rib chiqishga faol ta'sir ko'rsatadi.

Virusli kontent madaniy naqshlarni ijtimoiy mediada tarqatishning asosiy vositasi hisoblanadi. Uning yuqori tarqalish tezligi foydalanuvchilarni madaniy jarayonlarga ommaviy jalb qilishni ta'minlaydi. Hissiy infeksiya translyatsiya qilingan me'yorlar va qadriyatlarni tezda o'zlashtirishga yordam beradi. Ushbu mexanizm madaniy namunalarga qisqa vaqt ichida global auditoriyaga erishish imkonini beradi. Virusli kontentning samaradorligi uning foydalanuvchilarda kuchli hissiy reaksiyalarni keltirib chiqarish qobiliyatiga asoslanadi. Ushbu reaksiyalar faollikni oshiradi va ma'lumotlarning ixtiyoriy ravishda tarqalishiga yordam beradi. Shunday qilib, madaniy me'yorlar ijtimoiy ma'qullash va taqlid qilish mexanizmlari orqali tarqaladi. Natijada an'anaviy qadriyatlarning xulq-atvori va idrokining yangi modellari shakllanadi. Raqamli hamjamiyatlar o'z-o'zini tashkil qilish va jamoaviy o'zaro ta'sir qilish amaliyotlari uchun sharoit yaratadi. Ushbu jamoalarda ishtirokchilarning birgalikdagi faoliyati orqali yangi madaniy naqshlar shakllanmoqda.

"Tadqiqotchilar kiber makonni madaniyatning o'ziga xos sotsializatsiya segmenti sifatida tavsiflaydilar, chunki u hozirda ilmiy, ta'lim, ijtimoiy-madaniy, siyosiy, savdo faoliyati bilan bog'liq jarayonlarning muhim qismini amalga oshirmoqda [9, V. 231]." Ushbu jarayon barqaror madaniy modellarning paydo bo'lishiga yordam beradi. Raqamli jamoalarda o'z-o'zini tashkil etish o'zaro ta'sirning umumiy normalari va qoidalarini ishlab chiqishga olib keladi. Ushbu me'yorlar ko'pincha an'anaviy qadriyatlar va yangi raqamli amaliyotlarning gibrirlanishini aks ettiradi. Ishtirokchilarning jamoaviy harakatlari jamiyatning madaniy o'ziga xosligini shakllantirishni kuchaytiradi. Natijada raqamli muhitga moslashtirilgan noyob madaniy naqshlar paydo bo'ladi.

Shaxsiylashtirilgan ijtimoiy media yangiliklar lentlari filtr pufakchalari deb ataladigan narsalarni hosil qiladi. Ushbu algoritmik tizimlar foydalanuvchining oldingi o'zaro ta'siri asosida kontentni tanlab, individual axborot muhitini yaratadi. Natijada foydalanuvchilar asosan mavjud qarashlari va afzalliklariga mos keladigan kontentga duch kelishadi. Ushbu mexanizm ba'zi foydalanuvchilar guruhlarida an'anaviy qadriyatlarni kuchaytirishi mumkin, shu bilan birga ularni boshqalarida zaiflashtiradi. Kontentni algoritmik tanlashda ustuvorlik

berish ma'lum semantik naqshlarni birinchi o'ringa qo'yadigan murakkab matematik modellarga asoslanadi. Ushbu algoritmlar raqamli makonda madaniy mahsulotlar va g'oyalarning ko'rinishini aniqlaydi. Tadqiqotchi ta'kidlaganidek, "ijtimoiy platformalar algoritmlari madaniy rivoyatlarni shakllantirishda asosiy agentlarga aylanadi". Bunday tanlov madaniy imtiyozlarni o'zgartiradi, chunki foydalanuvchilar tizim tomonidan taqdim etilgan kontent bilan tez-tez o'zaro aloqada bo'lishadi. Tavsiya tizimlari ko'rish vaqtlari, yoqtirishlar va repostlarni o'z ichiga olgan ko'plab omillarni hisobga oladi. Tanlangan kontentga doimiy ta'sir qilish madaniy me'yorlarni idrok etishni asta-sekin o'zgartiradi. Virusli va ommabop materiallarning ustuvorligi ma'lum qadriyat munosabatlarini tarqatishga yordam beradi. Shunday qilib, algoritmlar nafaqat raqamli muhitda madaniy tendensiyalarni aks ettiradi, balki faol ravishda shakllantiradi.

Tavsiya tizimlari ixtisoslashgan bo'shliqlarni yaratish orqali madaniy landshaftning parchalanishiga yordam beradi. Turli xil imtiyozlarga ega foydalanuvchilar o'zlarini izolyatsiya qilingan axborot maydonlarida topadilar. Bu dominant madaniy me'yorlardan sezilarli darajada farq qilishi mumkin bo'lgan ko'plab qadriyat tizimlarining shakllanishiga olib keladi. Natijada jamiyat madaniy plyuralizmning kuchayishiga duch keladi, lekin ayni paytda yagona qadriyat maydonining parchalanishi kuzatiladi. Ijtimoiy tarmoqlar O'zbekistonda oilaviy qadriyatlarning o'zgarishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi, bu ayniqsa ota-onalar jamoalarida seziladi. Raqamli platformalar ota-onalar o'rtasida tajriba almashish va qo'llab-quvvatlash uchun yangi imkoniyatlarni taqdim etadi. Shu bilan birga, ular oilaviy xatti-harakatlar va bolalarni tarbiyalashning muqobil modellarini shakllantiradilar.

Tadqiqot natijasida "ko'pchilik o'zbeklar an'anaviy qadriyatlar deganda oilaviy qadriyatlarni tushunishadi, aksariyat hollarda vatanparvarlik va Vatanga muhabbat" [1, v. 1791]. Ijtimoiy tarmoqlardagi ota-onalar jamoalari ko'pincha ota-onalarning an'anaviy yondashuvlarini muhokama qilish va qayta ko'rib chiqish uchun maydonga aylanadi. Bunday onlayn guruhlarining mashhurligi oilaviy amaliyotlarni zamonaviy voqelikka moslashtirishga bo'lgan ehtiyojning ortib borayotganidan dalolat beradi. Shu bilan birga, bilimlarni kengaytirish shaklida ham ijobiy ta'sir, ham real bo'lmagan umidlarni shakllantirish xavfi mavjud. Ushbu jarayon o'rnatilgan normalar va yangi raqamli aloqa modellari o'rtasidagi murakkab o'zaro ta'sirni aks ettiradi.

Ijtimoiy media vatanparvarlik hashtag-kampaniyalari va memetik kontent orqali milliy o'ziga xoslikni qayta ko'rib chiqishda muhim rol o'ynaydi. Shunga o'xshash tashabbuslar jamiyatni umumiy ramzlar va tarixiy voqealar atrofida birlashtirish uchun faol foydalanilmoqda. Vatanparvarlik mazmunining virusli tarqalishi millat haqida jamoaviy g'oyalarni shakllantirishga yordam beradi. Ushbu hodisa raqamli texnologiyalar vatanparvarlik tuyg'ularini ifoda etish usullarini qanday o'zgartirishini namoyish etadi. Milliy mavzular bilan bog'liq memetik kontent ko'pincha murakkab tarixiy va madaniy tushunchalarni soddalashtiradi va ularni keng auditoriyaga yanada qulayroq qiladi. Biroq, taqdimotning bunday shakli vatanparvarlik qadriyatlarini yuzaki idrok etishga olib kelishi mumkin.

O'zbekiston kontekstida vatanparvarlik tarbiyasi sohasida davlat tashabbuslarini ilgari surish uchun ijtimoiy tarmoqlardan faol foydalanish kuzatilmoqda. Shunday qilib, raqamli muhit milliy o'ziga xoslik haqidagi an'anaviy tushunchalarni qayta formatlash uchun muhim maydonga aylanadi. Raqamli aloqa oila ichidagi o'zaro ta'sirning xususiyatini sezilarli darajada o'zgartiradi, kontaktlarning bir qismini jismoniy makondan virtual makonga o'tkazadi. Bu yangi aloqa naqshlarining shakllanishiga olib keladi, bunda to'g'ridan-to'g'ri muloqot xabar almashish va videoqo'ng'iroqlar bilan almashtiriladi. Bunday o'zgarishlar oilaviy munosabatlar dinamikasiga ta'sir qiladi, bu esa aloqani saqlashning yangi shakllariga moslashishni talab qiladi. Oila ichidagi aloqani virtualizatsiya qilish ham aloqalarni masofadan turib saqlashga yordam beradi, ham oflayn rejimda birgalikda o'tkaziladigan vaqtni kamaytiradi. Natijada oila a'zolari uzoq qarindoshlari bilan ko'proq aloqani his qilishlari mumkin, ammo yaqin atrofdagilar bilan bevosita muloqot qilmasliklari mumkin. Bu oilaviy birlikning an'anaviy shakllarini saqlab qolish uchun yangi qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi.

Onlayn platformalar an'anaviy tushunchalardan tashqari oilaviy munosabatlarning muqobil modellarini shakllantirishga faol hissa qo'shmoqda. Raqamli bo'shliqlar odamlarga o'z qarashlari bilan o'rtoqlashadigan jamoalarda qo'llab-quvvatlash va tushunishni topishga imkon beradi, bu esa nikoh va ota-ona rollari haqidagi shaxsiy tushunchalarga ta'sir qilishi mumkin. Ushbu platformalar o'z-o'zini aniqlash va har doim ham qabul qilingan me'yorlarga mos kelmaydigan hayot yo'lini tanlash imkoniyatlarini kengaytiradi. Ushbu o'zgarishlar kontekstida "raqamli dunyoda sotsializatsiya ijtimoiy institutlarning inson hayotidagi o'rnini va o'rnini o'zgartirish, shuningdek, inson hayoti xavfsizligi muammosining kuchayishi bilan bog'liq". Bunga "axloqiy xususiyatga ega bo'lgan ma'lumotlarning mavjudligi, tarmoqdagi aloqa madaniyatining past darajasi, shuningdek, yoshligidan kengaytirilgan haqiqat va achieve mantig'i bilan ishlash tajribasiga ega bo'lgan bolalar avlodida qadriyatlarni shakllantirish muammolari, bu deviant xatti-harakatlarning o'sishi, avlodlararo nizolarning kuchayishi, rivojlantirishning individuallashtirishdagi qiyinchiliklar" [10, c. 362] deb ta'kidlanadi. Shunday qilib, raqamli texnologiyalar nafaqat oila haqidagi tushunchalarni kengaytiribgina qolmay, balki jamiyat uchun qadriyatlarni shakllantirish va deviant xatti-harakatlarning oldini olishda yangi muammolarni keltirib chiqaradi.

Global raqamli media milliy chegaralarni xiralashtirishga yordam beradigan intensiv madaniyatlararo o'zaro ta'sir uchun sharoit yaratadi. Kontentni Internet platformalari orqali tarqatish global miqyosda madaniy xususi-

yatlarning o'rtacha darajasiga olib keladi. Milliy o'ziga xoslikning noyob elementlari birlashgan global tendensiyalar ta'siri ostida tekislanadi. Bu jarayon bir xil madaniy landshaftni shakllantirish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi. Raqamli globallashuv sharoitida mahalliy an'analar va xalqaro madaniy naqshlar o'rtasida ziddiyat yuzaga keladi. Ushbu qarama-qarshilik turli madaniy tizimlarning elementlarini birlashtirgan o'ziga xoslikning murakkab gibridd shakllarining paydo bo'lishini rag'batlantiradi. Shaxslar milliy o'ziga xoslikni saqlash va global hamjamiyatga integratsiyalashuvning ikkikomonaligiga moslashishga majbur. Bunday sintetik modellar an'anaviy qadriyatlarni yangi madaniy haqiqatlar bilan uyg'unlashtirishga urinishlarni aks ettiradi. Ijtimoiy media transmilliy tarmoqlar ta'sirida milliy qadriyatlarni qayta ko'rib chiqish uchun asosiy maydon sifatida ishlaydi. Foydalanuvchilar global munozaralarda ishtirok etadilar, bu esa madaniy mansublik haqidagi g'oyalarni o'zgartirishga olib keladi. Raqamli jamoalar xalqaro tajriba obyekti orqali an'anaviy identifikatsiya tushunchalarini qayta ko'rib chiqish uchun katalizatorga aylanmoqda. Ijtimoiy tarmoqlarning interaktiv tabiati qarzga olingan elementlarni birlashtirgan milliy ifodaning yangi shakllarini yaratishga imkon beradi. Ushbu jarayon globallashuv muammolariga javob beradigan adaptiv identifikatsiya modellarining rivojlanishiga yordam beradi. Shunday qilib, raqamli platformalar zamonaviy dunyoda milliy o'ziga xoslikni dekonstruksiya qilish va qayta qurish vositasi sifatida ishlaydi.

Raqamlashtirish madaniy sintez jarayonlarining katalizatori bo'lib xizmat qiladi, bu esa badiiy va xulq-atvor amaliyotlarining yangi gibridd shakllari paydo bo'lishiga olib keladi. Bu ilgari alohida-alohida mavjud bo'lgan janrlar, uslublar va urf-odatlarining aralashuvida namoyon bo'lib, noyob madaniy ko'rinishlarni shakllantiradi. Internet muhiti g'oyalar va ijodiy yechimlarning tez almashinuviga yordam beradi, bu muqarrar ravishda ularning o'zaro bog'liqligi va o'zgarishiga olib keladi. Natijada global o'zaro ta'sir va mahalliy xususiyatlarni aks ettiruvchi yangi madaniy hodisalar paydo bo'ladi. Avlodlar o'rtasidagi raqamli kompetensiyalardagi farqlar madaniy me'yorlarni idrok etishdagi avlodlararo tafovutni sezilarli darajada chuqurlashtiradi. Katta avlod odatda raqamli muhitga kamroq moslashgan bo'lib, bu yoshlar orasida mashhur bo'lgan madaniy ifodaning yangi shakllarini tushunishni qiyinlashtiradi. Bu an'anaviy qadriyatlarni yetkazish va talqin qilishda to'siqlarni keltirib chiqaradi, chunki ularni ifodalash va talqin qilish usullari sezilarli darajada o'zgaradi. Natijada har biri o'z me'yorlari va ko'rsatmalariga ega bo'lgan ikkita parallel madaniy voqelik shakllanadi.

Onlayn platformalar madaniy merosni avlodlar o'rtasida yetkazishning an'anaviy mexanizmlarini tubdan o'zgartiradi. Agar ilgari bu jarayon asosan bevosita muloqot va oilaviy marosimlar orqali amalga oshirilgan bo'lsa, endi ma'lumotlar va madaniy namunalarning katta qismi raqamli kanallar orqali uzatiladi. Bu nafaqat merosning shaklini, balki mazmunini ham o'zgartirib, uni yanada parchalangan holga keltiradi va global tendensiyalar ta'sirini kuchaytiradi. Shunday qilib, Internet madaniy uzluksizlik jarayonida asosiy vositachiga aylanadi. Yoshlar Internet submadaniyatlari ko'pincha an'anaviy qadriyat modellari bilan raqobatlashadigan muqobil me'yoriy tizimlarni faol ravishda shakllantirmoqda. Raqamli makonda paydo bo'layotgan va rivojlanayotgan ushbu submadaniyatlar dunyo, axloq va estetika bo'yicha o'ziga xos qarashlarni taklif etadi. Ular o'zlarining xulq-atvor qoidalari, ramzlari va tillarini yaratadilar, ular katta avlod vakillari uchun tushunarsiz yoki qabul qilib bo'lmaydigan bo'lishi mumkin. Ushbu hodisa an'anaviy qadriyatlarining kelajagi to'g'risida munozaralarni keltirib chiqaradigan o'rnatilgan madaniy va ijtimoiy me'yorlarni qayta baholashga olib keladi. Raqamli arxivlar va onlayn muzeylar moddiy madaniy merosni hujjatlashtirishda muhim rol o'ynaydi. Ular artefaktlarning raqamli shaklda saqlanishini ta'minlaydi, bu esa jismoniy halokat tufayli ularning yo'qolishining oldini oladi. Ushbu texnologiyalar masofadagi foydalanuvchilar uchun madaniy obyektlarga kirishni kengaytirish imkonini beradi. "Raqamli obyektlar ilmiy, tadqiqot, ta'lim, tijorat va boshqa maqsadlarda foydalanish uchun asos bo'lib xizmat qiladi [8, v. 134]." Onlayn platformalar orqali madaniy merosni ommalashtirish jamiyatning an'anaviy qadriyatlar to'g'risidagi xabardorligini oshirishga yordam beradi. Muzeylarning virtual ko'rgazmalari geografik to'siqlarni yengib, madaniy boyliklarni global auditoriyaga taqdim etadi. Bu madaniyatlararo muloqot va bilim almashish uchun sharoit yaratadi. Shunday qilib, raqamli vositalar madaniy merosni saqlash strategiyasining ajralmas qismiga aylanadi.

An'anaviy amaliyotlarni raqamli muhitga moslashtirish interaktiv ta'lim resurslarini ishlab chiqish orqali amalga oshiriladi. Ushbu resurslarga virtual seminarlar, onlayn xalq hunarmandchiligi kurslari va interaktiv o'quv modullari kiradi. Bunday formatlar an'anaviy bilimlarni yangi avlodlarga qulay shaklda yetkazish imkonini beradi. Ular nomoddiy madaniy merosni saqlashga hissa qo'shib, uning zamonaviy dunyodagi dolzarbligini ta'minlaydi. Tarixiy obyektlar va voqealarning virtual rekonstruksiya qilish madaniy kontekstga sho'ng'ish uchun noyob imkoniyatlarni taqdim etadi. 3D modellash va virtual reallik texnologiyalari yo'qolgan yodgorliklar va an'anaviy amaliyotlarni qayta tiklaydi. Bu nafaqat madaniy merosni saqlab qoladi, balki uni o'rganishga qiziqish uyg'otadi. An'anaviy elementlarning raqamli makonga integratsiyalashuvi madaniy davomiylikning yangi shakllarini shakllantiradi. Madaniy o'ziga xoslik modullarini ta'lim dasturlariga integratsiya qilish an'anaviy qadriyatlarni qo'llab-quvvatlashning asosiy yo'nalishi hisoblanadi. Raqamli simulyatorlar va ish jarayonlari o'quvchilarga interaktiv o'zaro ta'sir orqali madaniy meros haqida chuqur fikr yuritish imkonini beradi. Ushbu vositalar tadqiqot ma'lumotlari bilan tasdiqlangan qadriyatlarga shaxsiy munosabatni shakllantirishga yordam beradi.

Ilmiy ishlarda ta'kidlanganidek: "qadriyat shaxsning ma'naviy tayanchiga aylanishi va uning axloqiy konfiguratsiyasining bir qismi sifatida kirishi uchun uning haqiqiy hissiy tushunchasi, uning mazmunini qandaydir ichki tushunish, uning to'g'riligiga shaxsiy ishonch muhim ahamiyatga ega. O'z talqini, oddiy narsa, undan voz kechish mumkin emas^[3, v. 75]." Ushbu ta'lim texnologiyalarini joriy etish ta'limning barcha darajalarida tizimli yondashuvni talab qiladi. An'anaviy pedagogik yondashuvlarni raqamli innovatsiyalar bilan birlashtirgan usullarni ishlab chiqishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bunday integratsiya avlodlararo madaniy me'yorlarni idrok etishdagi tafovutlarni bartaraf etishga yordam beradi. Simulyatorlardan foydalangan holda amaliy mashg'ulotlar zamonaviy sharoitlarda an'anaviy qadriyatlarni qo'llashni talab qiladigan vaziyatlarni simulyatsiya qilish imkonini beradi.

Davlat media loyihalari etnik-madaniy tarkibni targ'ib qilish uchun striming platformalari va ijtimoiy tarmoqlardan faol foydalanadi. Ushbu tashabbuslar milliy merosni ommalashtiradigan arzon raqamli makonni yaratishga qaratilgan. Ixtisoslashtirilgan kontent ishlab chiqarishning zamonaviy media formatlariga moslashtirilishi uning yoshlar orasidagi dolzarbligini oshirmoqda. Ommabop tarmoqlarda materiallarni muntazam ravishda joylashtirish keng auditoriyani qamrab oladi. Mahalliy an'analar bo'yicha kraudsorsing ma'lumotlar bazalarini yaratish bo'yicha jamoat tashkilotlari faoliyatini rag'batlantirish davlat siyosatining muhim elementidir. Bunday loyihalar madaniy amaliyotlar to'g'risidagi turli xil bilimlarni to'plash imkonini beradi.

Ozərbayjon Respublikasi Prezident kutubxonasining tajribasi muvaffaqiyatli amalga oshirilgan loyihaga misol bo'la oladi: "Ozərbayjon Respublikasi Prezident kutubxonasining ma'lum muammolarga bag'ishlangan va nafaqat bibliografik va to'liq matnli ma'lumotlarni, balki multimedia resurslarini (fotosuratlar, videolar), arxiv hujjatlari va boshqa mamlakatlarning muzeylariga oid ma'lumotlarni o'z ichiga olgan tarmoq konsolidatsiyalangan axborot resursini yaratish tajribasi^[6, v. 292]." Bunday resurslarni yaratish noyob madaniy elementlarni saqlash va tarqatishga yordam beradi. An'analarni uyg'unlashtirish va raqamlashtirish nuqtayi nazaridan istiqbolli yo'nalishlardan biri gibrid madaniy shakllarni shakllantirishdir. Bunga raqamli rassomlarning an'anaviy hunarmandchilik egalari bilan hamkorligi orqali erishiladi, bu esa eski va yangi chorrahada noyob san'at asarlarini yaratish imkonini beradi. Bunday loyihalar an'anaviy texnikani qayta ko'rib chiqishga va ularni zamonaviy voqelikka moslashtirishga yordam beradi, yangi auditoriyani jalb qiladi va madaniy amaliyotlarning uzluksizligini ta'minlaydi. Bu kabi hamkorlik, shuningdek, raqamli muhit madaniy merosni yangicha talqin qilish uchun zamin bo'lishi mumkinligini ko'rsatadi.

Tadqiqotga ko'ra, "shunday qilib, milliy o'ziga xoslikni ifodalashning aniqlangan tipologiyasi uning raqamli makonda aniq ishlashiga qaratilgan. Tarmoqdagi milliy o'ziga xoslikni loyihalash va taqdim etishning ko'rib chiqilgan turlari haqiqiy va virtual milliy o'ziga xoslikni yaratish usullarining farqini ta'kidlashga imkon berdi. Qo'llaniladigan usullarning maksimal soni Internet makoniga xosdir, bu yerda tasvirni juda yuqori intensivlik bilan loyihalash mumkin^[10, v. 110]." Bu raqamli platformalarning an'analar va milliy o'ziga xoslikni aks ettirishning yangi usullarini yaratish imkoniyatlarini ta'kidlaydi.

Fanlararo tadqiqot dasturlarini ishlab chiqish an'analar va raqamli innovatsiyalarning o'zaro ta'sirini tushunishning asosiy elementidir. Immersiv texnologiyalarning marosimlar va udumlarni idrok etishga ta'sirini baholashga alohida e'tibor berilishi kerak. Bu raqamlashtirishning an'anaviy amaliyotlarning muqaddas va madaniy kontekstiga ijobiy va salbiy ta'sirini ochib beradi. Xalqaro raqamli platformalarni yaratish madaniy merosni saqlash bo'yicha global hamkorlik yo'lidagi muhim qadamdir. Bunday platformalar nomoddiy merosni saqlash strategiyalarini qiyosiy tahlil qilish, turli mamlakatlar va madaniyatlar o'rtasida tajriba va eng yaxshi amaliyotlarni almashish uchun xizmat qilishi mumkin. Bu universal yondashuvlarni ishlab chiqishga va muvaffaqiyatli modellarni mahalliy sharoitlarga moslashtirishga yordam beradi.

XULOSA

Internet va ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalgan ta'siri bilan ajralib turadigan raqamli davr an'anaviy qadriyatlarni, jumladan, oilaviy aloqalar va milliy o'ziga xoslikni chuqur qayta ko'rib chiqishga olib keldi. Raqamli platformalar orqali uzatiladigan global narrativlar gibrid madaniy shakllarning paydo bo'lishiga yordam beradi, bunda mahalliy me'yorlar universal tendensiyalar bilan o'zaro ta'sirlashadi. Natijada tarixiy madaniy modellar sezilarli o'zgarishlarga uchraydi, bu tadqiqot natijalari bilan tasdiqlanadi. Ijtimoiy media algoritmlari madaniy me'yorlarni o'zgartirishning asosiy mexanizmlaridan biri bo'lib, jamoaviy qarashlarni qayta belgilaydigan virusli kontent va raqamli jamoalarni shakllantiradi. Ushbu texnologiyalar avlodlararo madaniy tajribani uzatishning an'anaviy kanallarini zaiflashtiradi va turli yosh guruhlari o'rtasida qadriyatlarni idrok etishda tafovutni yuzaga keltiradi. Bunday ta'sir zamonaviy jamiyatda madaniy idrokning shakllangan modellarini qayta formatlashga olib keladi.

Raqamli muhit ta'sirida an'anaviy qadriyatlarning o'zgarishi jiddiy ijtimoiy-madaniy oqibatlariga olib keladi, jumladan, an'anaviy me'yorlarning xiralashishi va avlodlararo tafovutning chuqurlashishi. Globallashtirgan Internet tomonidan kuchaytirilgan globallashtirish jarayonlari madaniy merosni saqlab qolish uchun qiyinchiliklar tug'diradi, ayniqsa, noyob mahalliy o'ziga xosliklarning yo'qolishi sharoitida. Ushbu o'zgarishlar keng ko'lamli

raqamlashtirish sharoitida an'anaviy madaniy modellarning barqarorligiga ta'sir ko'rsatadi. An'anaviy qadriyatlar va raqamli muhitning uyg'un birgalikda yashashini ta'minlash uchun ta'lim va davlat tashabbuslariga asoslangan moslashuvchan strategiyalar zarur. Bunday yondashuvlar tarixiy meros va texnologik innovatsiyalar o'rtasidagi konstruktiv muloqotni rivojlantirishi hamda madaniy o'ziga xoslikni saqlab qolishni ta'minlashi kerak. Ushbu chora-tadbirlarning amalga oshirilishi globallashuv davrida madaniy sohaning barqaror rivojlaniishi uchun sharoit yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Александрова М. В., Зотова Д. М. Инновационное развитие сферы культуры и досуга на основе цифровой трансформации и создания технологических платформ // Цифровая экономика: проблемы и перспективы развития: сборник научных статей Межрегиональной научно-практической конференции, Курск, 14–15 ноября 2019 года. Т. 2. – Курск: Юго-Западный государственный университет, 2019. – С. 30–33.
2. Гатина Л. И. Цифровая трансформация государственного управления в сфере культуры в РТ // Научный альманах. – 2023. – № 6-2 (104). – С. 81–84.
3. Гиглаев Г. Ф., Цегоева Д. Г., Бараев Б. Э. Сфера культуры и её цифровая трансформация // Управленческий учет. – 2022. – № 6-3. – С. 477–482.
4. Shodiyev J. X. Siyosiy targ'ibot siyosiy manipulyatsiya vositasi sifatida // World Scientific Research Journal. – 2022. – Vol. 1, Issue 1. – March.
5. Shodiyev J. X. O'zbekistonda ijtimoiy-siyosiy kommunikatsiya rivojlanishida raqamli transformatsiya siyosati // Academic Research in Educational Sciences. – 2021. – Vol. 2, No. 2. – B. 409–416. DOI: 10.24411/2181-1385-2021-00212
6. Shodiyev J. X. Siyosiy kommunikatsiyalar va fuqarolik jamiyatini o'rganishning nazariy va uslubiy asoslari // International Journal of Education, Social Science & Humanities. Finland Academic Research Science Publishers. ISSN: 2945-4492 (online), SJIF = 7.502 Impact Factor.
7. Shodiyev J. X. Ijtimoiy-siyosiy faoliyat fuqarolik jamiyati rivojlanish // Innovative Development in Educational Activities. ISSN: 2181-3523. – 2024. – Vol. 3, Issue 3.
8. Shodiyev J. X. Davlat boshqaruvining raqamli o'zgarishi: imkoniyatlar va xavflar // Innovative Development in Educational Activities. ISSN: 2181-3523. – 2024. – Vol. 3, Issue 3.
9. Shodiyev J. X. Ijtimoiy muloqotning zamonaviy tushunchalari // Universal Journal of Social Sciences, Philosophy and Culture. – Vol. 2, Issue 18. ISSN: 2992-8834.
10. Shodiyev J. X. G'oyaviy diskurs va ijtimoiy-siyosiy kommunikatsiyalar // Universal Journal of Social Sciences, Philosophy and Culture. ISSN: 2992-8834. Universal Journal of Social Sciences, Philosophy and Culture.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №8(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.